

Тренінг «Вчимося бути толерантними»

Метою класної години є знайомство учнів з поняттям "толерантність"; формування позитивного відношення до інших людей, корекція міжособистих стосунків.

Тепер, коли ми навчилися
літати по повітрю, як птахи,
плавати під водою, як риби,
нам не вистачає тільки одного:
навчитися жити на землі, як люди».
Б.Шоу

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ:

- **ДОВІРЛИВИЙ СТИЛЬ СПІЛКУВАННЯ;**
- **СПІЛКУВАННЯ ЗА ПРИНЦИПОМ «ТУТ ТА ЗАРАЗ»;**
- **ЩИРІСТЬ У СПІЛКУВАННІ;**
- **КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ ВСЬОГО ТОГО, ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ В ГРУПІ;**
- **АКТИВНА УЧАСТЬ В ТОМУ, ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ;**
- **ОЦІНЮЄМО НЕ УЧАСНИКА, А ЙОГО ДІЇ ТА ВЧИНКИ;**
- **ПОВАГА ДО ТОГО, ХТО ГОВОРИТЬ;**
- **ПРАВИЛО ПІДНЯТОЇ РУКИ;**
- **СЛУХАТИ Й ЧУТИ;**
- **ПОЧУТТЯ ГУМОРУ.**

Вчитель.- Доброго дня!

-Я бачу ваші розумні очі, доброзичливі погляди і сподіваюся, що наше спілкування буде плідним і приємним.

Вправа «Знайомство».

- Я сьогодні проведу у вас заняття. Але для початку, давайте незвично познайомимося. Діти давайте утворимо коло. Називаємо своє ім'я і за першою літерою свого імені даємо собі характеристику. Мене звать Людмила, перша буква мого імені Л, я –людяна, ласкава (далі діти називають свої імена і дають собі характеристику).

- Дуже приємно познайомитися.

Вчитель:-Правильно. Сучасний культурний людина - це не тільки освічена людина, але і людина, що володіє почуттям самоповаги і шановний оточуючими.

Вправа. Очікування

Написати на стікерах, що ви очікуєте від сьогоднішнього заняття.

Вправа «Сніжинка»

У всіх вас є однакові серветки.

Складіть її навпіл.

Відірвіть правий верхній кут.

Складіть ще раз навпіл.

Ще раз відірвіть правий верхній кут.

Ще раз складіть навпіл.

І ще раз відірвіть верхній правий кут.

Розгорніть листок і покажіть свій “витвір мистецтва” однокласникам.

Якщо подивитися один на одного, то ми побачимо, що ми відрізняємося за якимось ознаками.

Вправа «Давайте пофантазуємо...»

-Уявіть, що настане час, коли всі люди на Землі стануть абсолютно однаковими (зріст, колір волосся і очі, одяг, сума знань і т. д.)

-Яким буде цей світ? Як люди в ньому будуть жити?

-Добре чи погано, що ми всі різні?

-Як жити в світі, де стільки різних людей?

-Значить, можна зробити висновок: Відмінності доповнюють і збагачують суспільство, щоб жити в світі, де стільки різних людей.

Вчитель.-Сьогодні на занятті ми з вами будемо вчитися бути толерантними по відношенню один до одного, поважати індивідуальність і неповторність кожного з вас.

1. Читання і аналіз притчі «Гарна сім'я» та історія походження поняття «Толерантність».

- А почнемо ми наше заняття з китайської притчі. Назва притчі «Гарна сім'я».

«Гарна сім'я».

Жила - була на світі сім'я. Вона була не проста. Більше 100 чоловік налічувалося у цій родині. І вона займала ціле село. Так і жили всією родиною і всім селом. Ви скажете: ну і що, хіба мало великих сімейств на світі. Але справа в тому, що сім'я була особлива - мир і злагода панували в тій родині і, стало бути, на селі. Ні сварок, ні лайки, ні, Боже збав, бійок і чвар. Дійшов слух про цю сім'ю до самого владика країни. І він вирішив перевірити, чи правду кажуть люди. Прибув він у село, і душа його відродилася: кругом чистота, краса, достаток і мир. Добре дітям, спокійно старим. Здивувався владика. Вирішив дізнатися, як жителі села добилися такого лада, прийшов до глави сім'ї; розкажи, мовляв, як ти досягаєш такого згоди і миру в твоїй родині. Той узяв аркуш паперу і почав щось писати, писав довго - видно, не дуже сильний був у грамоті. Потім передав лист владика. Той узяв папір і став розбирати каракулі старого. Розібрав насилу і здивувався. Три слова були написані на папері:

Любов; Прощення; Терпіння.

І в кінці листа: сто раз любов, сто разів прощення, сто раз терпіння. Прочитав владика, почував, як водиться, за вухом і запитав: - І все? - Так, - відповів старий, - це і є основа життя будь-якої хорошої сім'ї. І, подумавши, додав: - І світу теж.

Вчитель.- Діти чи згодні ви з тим, що написав на аркуші паперу глава сім'ї? (Любов, прощення, терпіння...) Наш клас - це маленька сім'я. І хотілося б, щоб у ньому завжди панувала доброта, повага, взаєморозуміння. Не було ні сварок, ні лайки.

Інформаційне повідомлення «Що таке толерантність?»

Мета: зосередити увагу учасників на основних аспектах толерантності, дати об'єктивну інформацію.

Інтерес до толерантності як однієї зі сторін людської психіки й соціального життя з'явився порівняно недавно.

Термін «толерантність» виник у минулому тисячолітті. Сучасне поняття толерантності багато в чому пов'язане з діяльністю філософів XVI—XVII сторіч, які повстали проти «терпіння нетерпимості» і жорстких релігійних зіткнень. Послідовним критиком фанатизму й захисником толерантності був Вольтер. Англійський філософ Джон Локк уперше поставив питання про необхідність виховання толерантності в «Нарисах у терпимості 1667 року» й у «Листах про терпимість» 1685 року.

Найважливішим результатом роздумів філософів того часу було визнання толерантності загальною цінністю й компонентом миру й розуміння між релігіями, народами й різними соціальними групами.

Складність розуміння поняття «толерантність» полягає в його різному значенні в різних мовах. Воно залежить від історичного досвіду народів.

Tolerance (англ.) — готовність і здатність бути терпимим, без протесту сприймати особистість.

Tolerance (франц.) — ставлення, яке припускає відмінну від твоєї думку та дії інших; повага до волі іншого, його способу мислення, поведінки, політичних і релігійних поглядів.

Tolerance (іспан.) — здатність визнавати відмінний від власного світогляд.

Kuan gong (китайськ.) — дозволяти приймати, бути до інших доброзичливими.

Tasamul (арабськ.) — прощення, м'якість, милосердя, співчуття, доброзичливість, терпимість.

Перською — це терпіння, витривалість, готовність до примирення.

Російською — здатність терпіти щось або когось.

В українській мові існує два слова з подібним значенням: «толерантність» і «терпимість». Частіше вживають слово «терпимість». Воно означає здатність, уміння миритися з інакшою думкою.

Останнім часом поняття «толерантність» стало міжнародним терміном. Воно має зміст, в основі якого — загальне значення цього слова в будь-якій мові світу.

Отже, толерантність (від лат. tolerantia — стійкий, терпимий, що допускає відхилення) — особистісна риса людини, терпиме ставлення до чужої думки, релігії, поведінки, повага до гідності й прав інших людей; здатність поставити себе на місце іншої людини. Це повага, прийняття й правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження й способів прояву людської індивідуальності.

Генеральна Конференція ЮНЕСКО оголосила 1995 рік роком толерантності й прийняла Декларацію принципів толерантності. 16 листопада названо Міжнародним днем толерантності.

Толерантність вважається показником високого духовного й інтелектуального розвитку особистості.

Вправа «Толерантність»

Мета: розширити знання та уявлення учнів про толерантну поведінку.

Здатність поводитися толерантно може стати особистісною рисою, а відтак — забезпечити успіх у спілкуванні. Толерантні люди більше знають про свої недоліки та переваги. Вони критично ставляться до себе і не звинувачують у своїх бідах інших. Вони не перекладають відповідальність на інших.

Толерантна людина не розфарбовує світ двома кольорами — чорним і білим. Вона не акцентує увагу на розбіжностях між «своїми» та «чужими», а тому готова вислухати та зрозуміти думки інших. А як поводить ся толерантна людина? Вона дозволяє собі: зневагу, кепкування, упередження. Почуття гумору і здатність посміятися над своїм слабким місцем — особлива риса толерантної людини. У здатної до цього людини менша потреба домінувати та зверхньо ставитися до інших.

Позицію людини за відношенням до інших можна відтворити в наступних варіантах:

- «Я хороший – ти поганий»;
- «Я поганий – ти хороший»;
- «Я поганий – ти поганий»;
- «Я хороший – ти хороший».

Який варіант відображає позицію толерантної людини. Тобто перший крок до розвитку толерантності – повага до себе, своєї країни, своїм традиціям.

Вправа «Асоціативний ряд»

Вчитель на аркуші паперу по вертикалі записує слово «толерантність» і пропонує учасникам назвати слова-характеристики людини, які асоціюються зі змістом поняття «толерантність» і починаються з літери вертикального рядка. Характеристики записуються навпроти літер:

- Т — терпимість;
- О — об'єктивність;
- Л — ласкавість;
- Е — енергійність;
- Р — рішучість;
- А — автентичність (насамперед це вираження щирості стосовно людини. Автентична людина бажає бути і є собою як у своїх безпосередніх реакціях, так і в поводженні загалом);
- Н — надійність;
- Т — творчість;
- Н — ніжність;
- І — ініціативність;
- С — спокійність;
- Ть — талановитість тощо.

1. Заздалегідь вертикально написати на плакаті великого формату слово «Толерантність» великими літерами.

2. Клас розподілити на пари. Учасники витягають одну з літер цього слова, на яку і підбиратимуть значення слова «толерантність». Наприклад: «Т» — терпіння, творчість, талант, «Л» — лагідність, ласкавість тощо.

3. Після обговорення учасники заповнюють великий плакат маркерами різних кольорів. Дістаємо яскравий і наочний плакат, результат колективної творчості, зміст якого підготовлений учнями.

Вправа «Лінійка»

Мета: усвідомлення характеристик толерантної та нетолерантної людини.

Вчитель: - Давайте подивимось, чи зрозуміли ви, що таке толерантність. Біля дверей класу станьте ті, хто вважає, що для толерантної людини характерно «неприйняття, відчуження інших; уявлення про те, що ти, твоя країна, твої традиції краще інших». А біля вікна – ті, хто вважає, що для толерантної людини властиво прийняття думки інших, терпимість, повага до традицій інших. Ви можете посісти і проміжну позицію, ближче до того чи іншого полюсу (учні стають в класі згідно свого рішення, далі проводиться опитування окремих учнів про причину їхнього вибору).

Праві виявилися ті, хто посів проміжне положення, але ближче до вікна. Воно позначає, що толерантна людина може мати та відстоювати точку зору, але в той же час з повагою ставитися до думки інших.

Вправа «Біла ворона»

Мета: продемонструвати психологічний стан людини, яка за певними ознаками відрізняється від решти.

Учасники займають місця у колі спинами до центра.

Кожному учаснику прикріплюється аркуш паперу (аркуші — різних кольорів, по 5-6 кольорових аркушів одного кольору і лише один аркуш — білого). Білий аркуш кріпиться найбільш незалежному учню, сильному і авторитетному в класі,— для того щоб запобігти зворотного ефекту.

Учасники повертаються обличчям у коло і починають шукати інших, схожих на себе, причому підглядати не можна. Треба якось домовитися.

Після того як всі групи сформовані «за кольорами», ведучий підходить і бере за руку «самотнього білого».

Запитання до «самотнього білого»

- Що ти відчув, коли зрозумів, що ти такий один і тобі немає пари?
- Чи потрапив ти в подібну ситуацію в житті? Чи схожі почуття ти переживав в тій ситуації?

Запитання до учасників, які знайшли схожих на себе

- Якими були ваші відчуття, коли ви знайшли схожих на себе і сформували групу?
- Як ви знайшли один одного?
- Що ви відчуваєте стосовно самотнього учасника?
- Чи хотіли б ви опинитися на його місці?
- Чому?

Ведучий говорить з учасниками про те, що в житті часто доводиться стикатися з такими ситуаціями, і не завжди ми ставимо себе на місце того, ким знехтували, хто залишився наодинці. Треба пам'ятати про це!

Вчитель. Отже, бути толерантною людиною — значить поважати людей. Наскільки ми уважаємо ту чи іншу людину, свідчить наше вміння ввічливо спілкуватися. Які слова потрібно використовувати, щоб із нами було приємно спілкуватися? (Ввічливі слова.) Зараз перевіримо, чи знаєте ви їх. На дошці заздалегідь записані слова ввічливої людини, але букви в них переставлені місцями:

- добрий день — йдбрио ньед;
- добрий ранок — окран бодийр;
- добрий вечір — ірчев борийд;

- дякую — куюдя;
- будь ласка — дубь сакал;
- пробачте — ропчебат;
- до побачення — няопчебан од.

Вправа «Асоціація на самого себе»

Кожному учаснику пропонується назвати своє ім'я і дати дві асоціації на самого себе: перша – «Я такий, як зараз»; друга – «Я такий, як був рік тому». Асоціювати себе бажано з явищами природи – погодою, порою року, часом доби тощо.

Фізкультхвилинка. Дихальна гімнастика.

Вправа «Як проявляти толерантність»

Проаналізуйте ситуації, оберіть свій варіант відповіді й поясніть його. Дайте визначення поняттю «межа терпимості».

Ситуація 1 Дмитро має не типову для хлопця зачіску – занадто довге волосся. Як поводитися тим, кому такий стиль не подобається?

Варіанти:

- Постійно демонструвати своє негативне ставлення, в різкій формі рекомендувати змінити зачіску.
- Виходити з того, що людина має право на самовираження і може робити будь-що зі своїм власним волоссям.
- Вимагати слідувати загальному стилю одягу та зачіски на заняттях у школі.

Ситуація 2. Оленка часто пропускає уроки без поважних причин. Як ставитись до цього?

Варіанти:

- Засуджувати вчинки учениці.
- Вважати, що це – особиста справа Оленки і не втручатися.
- Із розумінням ставитись до проблеми Оленки, поступово заохочувати її до навчання.

Ситуація 3 Віталій постійно виявляє неповагу до інших, грубість до своїх товаришів. Як бути?

Варіанти: - Прагнути уникати спілкування з Віталієм.

- Відповісти грубістю на грубість.
- «Ковтати» образи і проводити з учнем роз'яснювальну роботу.

Учитель. Отже, дуже важливо в будь-якому колективі дотримувати 4 правила толерантного спілкування:

- Бути завжди уважним.
- Бути терпимим в спорі і аргументувати свою думку.
- Бути гуманним і милосердним.
- Не ображати співбесідника.

Вправа «Толерантна особистість» Робота в групах

Мета: показати багатоаспектність поняття толерантність.

Учасники об'єднуються у групи відповідно вибраної картки. Кожна група в результаті обговорення повинна із запропонованих якостей, надрукованих на папірцях, вибрати якості толерантної особистості і прикріпити їх на ватман. Потім групи презентують вибрані якості.

1. Співпраця, дух партнерства.
2. Готовність миритися з чужою думкою.
3. Повага людської гідності.
4. Повага прав інших.
5. Прийняття іншого таким, яким він є.
6. Здатність поставити себе на місце іншого.
7. Повага права бути іншим.
8. Визнання різноманіття.
9. Визнання рівності інших.
10. Терпимість до чужих думок, вірувань і поведінки.
11. Відмова від домінування, заподіяння шкоди і насильства.

Вправа «Скринька толерантності»

Мета: робота з поняттям «толерантність» за допомогою асоціативного ряду; розвиток уяви, творчого мислення.

Обладнання: скринька з різними зображеннями предметів та явищ.

Ведучий передає по колу скриньку, учасники, на заглядаючи в неї, вибирають якийсь предмет. Потім ведучий пропонує кожному знайти який-небудь зв'язок між цим предметом або явищем з поняттям толерантності. Розповідь починає учасник, який перший витяг зображення. Наприклад: «Мені дістався малюнок земної кулі. Думаю, що толерантність повинна бути поширена у всьому світі.»

• Вправа «Чарівна крамниця»

Мета: дати учасникам можливість з'ясувати, яких якостей їм бракує для того, щоб вважатися справді толерантними людьми.

• Уявіть, що існує крамниця незвичайних «речей»: в ній продаються терпіння, поблажливість, прийняття інших, почуття гумору, чуйності, довіри, вміння володіти собою, доброзичливості, схильності не засуджувати інших, вміння слухати, допитливості, здатності до співпереживання.

Які б якості для самого себе ви б придбали в цій крамниці?

(кожен учасник виступає в ролі покупця)

Вправа «Сильні і слабкі сторони»

Усі учасники сідають у коло. Тренер роздає аркуші паперу і ручки. Учасники ділять аркуш вертикальною лінією навпіл і у лівій верхній частині ставлять знак «+», а у правій — «-». Під знаком «+» перелічують ті риси особистості, якими вони пишаються, те що їм подобається в собі і що вони цінують у людях. Під знаком «-» зазначають те, що їм не подобається в собі і людях. Бажано, щоб записів у лівій та правій частинах було порівну.

Тоді всі зачитують свої записи вголос, обмінюються враженнями.

Запитання для обговорення:

• Які позитивні риси особистості учасників групи тобі сподобались? Чи є такі у тебе?

• Яких рис ти хотів би набути, а яких — позбутися?

Релаксація «Хороші слова один для одного».

-Дітиі, станьте, будь ласка, в коло один за одним. Приколить чистий аркуш паперу, який лежить поряд з вами на спину попереду стоячого учня. Візьміть

олівці і напишіть своєму товаришеві що-небудь хороше про нього. Наприклад: Спасибі за те, що ти такий добрий і уважний друг. Мені подобається, як ти смієшся і жартуєш. Ти здорово допомагаєш іншим.

-Нехай все знімуть свої аркуші паперу і прочитають, що там написано. Як здорово про вас думають ваші товариші! Збережіть ці компліменти на пам'ять, щоб отримувати задоволення, перечитуючи їх всякий раз, коли ви засумніваєтеся.

-Справді, діти, кожна людина неповторна, це індивідуальність. Особистість, що володіє своїми власними особливостями. Якби ми всі були однаковими - жити на світі було б просто не цікаво.

-В першу чергу толерантність проявляється вдома, в школі. Всі знають, що треба жити дружно, але інколи важко стриматися, коли ми бачимо недоліки інших. Іноді у нас виникає відчуття, що до нас чіпляються, прагнучи бути сильними, ми стаємо нетерплячими. У кожної людини є право вибору. Як нам стати толерантними? Перш за все треба залишитися самим собою, бачити свої помилки.

Вправа «Камінчик в черевіку».

Виходять діти 1 або 2 людини за бажанням. Вихователь пропонує їм покласти у взуття «камінчик» (можна використовувати ластик). Учні намагаються, взявшись за руки пройти перед класом. (Не виходить)

Вихователь:

- Скажіть, а що вам заважає красиво пройти. (Камінчик)

-Знайдіть в собі те, що заважає жити в світі з самим собою і з оточуючими людьми. (гнів, страх, боязкість, злість, боягузтво, балакучість, лінь, смуток,) Запишіть на листочках....

-Тепер поверніть листок і викинете в чорну коробку. (Коробка виставляється за двері).

-Тепер вам нічого не буде заважати спілкуватися з іншими людьми.

Вправа «Перлина в раковині».

Вихователь:

-Відшукайте в собі те, що є достоїнством і допомагає жити в світі з оточуючими людьми: радість, розуміння, терпіння, поступливість, уміння прощати, вміння дружити, чуйність, чесність, правдивість. Запишіть на листочках. Згорніть і покладіть в коробочку червоного кольору у вигляді сердечка. Це те, що допомагає вам спілкуватися, розуміти і приймати інших людей.

Очікування «Святковий салют»

Що цікавого, важливого дав вам тренінг? Напишіть на стікерах у вигляді зірочок. Якщо ваші очікування здійснилися, то ми побачимо гарний святковий салют на честь дружби, взаєморозуміння й миру між учнями нашого класу.

Підбиття підсумків, прощання Притча про цвяхи.

Жив собі хлопчик із жажливим характером. Якось батько дав йому мішок із цвяхами й велів по одному забивати їх у паркан щоразу, коли хлопчик втратить терпець і з кимось посвариться. У перший день хлопчик забив 37 цвяхів.

Згодом він навчився володіти собою, і кількість цвяхів щодня зменшувалася. Хлопчик зрозумів, що легше навчитися опановувати себе, ніж забивати цвяхи. Нарешті настав день, коли він не забив жодного цвяха. Син підійшов до батька й сказав йому про це.

Тоді батько велів синові витягати із паркана по одному цвяху тими днями, коли він не втратить самоконтролю, і ні з ким не посвариться.

Минали дні, і згодом син зміг сказати батькові, що у паркані не залишилося жодного цвяха. Батько підвів сина до паркана і сказав: «Ти добре поводишся, але подивися, скільки дірок залишилося... Паркан ніколи не буде таким, як колись».

Коли ви з кимось сваритесь і говорите щось неприємне, ви залишаєте по собі такі ж рани, як ці дірки від цвяхів. І рани застаються, попри те, скільки разів потім ви попросите пробачення. Словесні рани завдають такого ж болю, як і фізичні.

Не залишайте на своєму шляху цих дірок. Не забивайте цвяхи ворожнечі, нерозуміння і жорстокості в душі людей. Будьте толерантними!

Т – терплячий, товариський, тактовний

О – обережний, об’єктивний, оригінальний,
особливий

Л – лояльний, лагідний, легкий у спілкуванні

Е – енергійний, елегантний, ефективний

Р – рівний, розсудливий, рівнозначний,
рівноправний

А – активний, акуратний, авторитетний

Н – надійний, найдорожчий

Т – терплячий, толерантний

Н – необхідний людям, ніжний, незалежний

І – інтелігентний, ідеальний, ідейний

С – співпереживаючий, співчуваючий,
сприймаючий свободу думок і дій іншого,
страждаючий

Т – тактовний, товариський

добрий день
добрий ранок
добрий вечір
дякую
будь ласка
пробачте до
побачення

«Я хороший —
ти поганий»;

«Я поганий —
ти хороший»;

«Я поганий —
ти поганий»;

«Я хороший —
ты хороший».

Т

О

Л

Е

Р

А

Н

Т

Н	І	С	Ть
----------	----------	----------	-----------

ПРАВИЛА РОБОТИ НА УРОЦІ:

- **ДОВІРЛИВИЙ СТИЛЬ СПІЛКУВАННЯ;**
- **СПІЛКУВАННЯ ЗА ПРИНЦИПОМ «ТУТ ТА ЗАРАЗ»;**
- **ЩИРІСТЬ У СПІЛКУВАННІ;**
- **КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ ВСЬОГО ТОГО, ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ В ГРУПІ;**
- **АКТИВНА УЧАСТЬ В ТОМУ, ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ;**
- **ОЦІНЮЄМО НЕ УЧАСНИКА, А ЙОГО ДІЇ ТА ВЧИНКИ;**
- **ПОВАГА ДО ТОГО, ХТО ГОВОРИТЬ;**
- **ПРАВИЛО ПІДНЯТОЇ РУКИ;**
- **СЛУХАТИ Й ЧУТИ;**
- **ПОЧУТТЯ ГУМОРУ.**

**Тепер, коли ми
навчилися
літати по повітрю, як
птахи,
плавати під водою, як
риби,
нам не вистачає
тільки одного:
навчитися жити на
землі, як люди».**

Б.Шоу